

מפניני הפרשה - מאמר

הודאה גוררת ישועה!

כשנגזר על משה רבינו ע"ה שלא יכנס לארץ, ניסה להעביר את רוע הגזירה באומר: "ה' אלוקים אתה החילות להראות את עבדך את גודלך ואת ירך ההזקה" (פרק ג' - כד). למה התכוון באומר: "אתה החילות להראות את עבדך את גודלך...?" את מה התחיל להראות?

פירש הרב חיים ויטאל זצ"ל שמשם התכוון לכיבוש ארץ סיחון מלך האמורי ועוג מלך הבשן, שם נאמר: "ראה החילותי תת לפניך את הארץ". וכך אמר משה רבינו: התחלת להראותני - והמתחיל במצווה אומרים לו גמור...

וכשמתכווננים בדברים הרי הם מרעישים! הקב"ה נתן לבני ישראל את ארץ סיחון מלך האמורי ואת ארץ עוג מלך הבשן, אבל הקדים לפני כן ואמר: "ראה החילותי לתת לפניך את הארץ". "ראה" פירושו: התכוונן להתכוון בהסדי ה'. התכוונן בכוח וגבורתו. התכוונן והתפעל, התכוונן ותן תודה!!!

זוהי כוונת הקב"ה כשהוא מהולל לנו ניסים, אותות, מופתים ישועות ופלאות. וכוונת משה רבינו באומר: "אתה החילות להראות את עבדך את גודלך" היא: אם תכניסי לארץ - אדע להוקיר זאת. להתכוון בניסי המלחמה להתפעל מהם ולהודות לך עליהם.

כל אחד מאיתנו יוכל לבקש ישועה מאת ה' יתברך, אם יבטיח להתכוון בה הודות עליה לקב"ה! וכשיבקש, יאמר: "אתה החילות להראות", התכוונתי בטובות שעשית עימדי עד כה, והודיתי עליהם - אנא ה' הראיני עוד ישועות, ואודה לך עוד!

מרבן ההיד"א זצ"ל ביאר את הכתוב: "כי חמת אדם תודך, שארית חימות תחגור" (תהלים ע"ו - יא'). כך: אם ניתכה חמת ה' על אדם וניצול ממנה והודה לה' על הישועה - ימנע בכך את המשך הצרה.

וכן ביאר בכך את סמיכות הפסוקים: "זה היום עשה ה' נגילה ונשמחה בו - אנא ה' הושיעה נא" - אם באה לנו ישועת ה' ושמחנו בה' וכישועתו - אזי וישוע גם להבא.

וכתב שזה שנאמר: "אלוקי צדקי, בצר הרחבת לי, חונני ושמע תפילתי" (תהלים ד' - ב'): עם יודע אני שאתה הוא שהושעתני בעת צרה, במוחני שתפילתי תשמע גם להבא. וכתב שזהו שנאמר: "שירו לה' ברכו שמו, בשרו מיום ליום ישועתו". (תהלים צו): אם תשירו ותברכו על ישועות קודמות, תזכו לבשר מיום ליום ישועות חדשות!

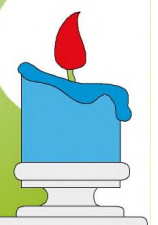
עוד כתב שזו כוונת הפסוק: "זוכה תודה יכבדני, ושם דרך אראנו בישע אלוקים". שאם אדם מודה על העבר, סולל הוא דרך להראותו ישועות בעתיד. וזהו שנאמר: "הודו לאל השמים" על העבר, "כי לעולם חסדו" בישועות בלתי פסוקות! וזהו: "יודו לה' חסדו" - כשמודים על חסד אחד, הרי: "ונפלאותיו לבני אדם" - באות נפלאות רבות! ורמוז ליסוד זה במשנה: "נותן הודאה לשעבר, וצועק לעתיד לבוא", שזה מושך את זה!

הישועות, מטרה אחת להן. שכך אמרו במדרש: לא גאל הקב"ה את ישראל ולא עשה עימהם ניסים, אלא בשביל שיהיו מזכירים נפלאותיו. כמו שנאמר: "זיכרו נפלאותיו אשר עשה" - ואכן, מבקשים אנו: "הושיעני ה' אלוקינו, וקבצנו והצילנו מן הגוים" - להודות לשם קודשך! וכך נוכל לבקש כל ישועה וישועה - "להודות לשם קדשך!"

בין אדם לחבירו

בדרך כלל הגורם הקובע את ההיתר לשמוע דברי גנות הוא השייכות של הדברים - כלומר אם הדברים מסופרים מתוך כוונה לתועלת השומע, והם חשובים עבורו, מותר לו לשמוע אותם ולפעמים מותר לו אפילו לבקשם.

אולם יש פעמים שבהם מותר עפ"י ההלכה לשמוע דברי גנות כשאין הם נוגעים לשומע או למישהו אחר ממכריו. לדוגמא: כאשר המספר מרגיש צורך לכבוא את כעסו או את תסכולו כדי להקל על מצוקתו הרגשית, הרי זה מעשה של חסד כששומעים אותו ומגלים הבנה לרגשותיו.

שואל ומשיב

שאלה: האם יש עדיפות במתן עבודה ליהודים על פני נתינה לגוי?

תשובה: כשם שמצווה להקדים קרוב ושכן ובן העם לקנייה, מכירה והלוואה, כך ואפילו יותר מצווה להקדימם לעניין עבודה. הואיל וכאן מצטרפת גם מצוות הצדקה, שהרי אדם שלא מוצא עבודה, קרוב להיחשב עני, וממילא מצווה להקימו ולהחזיקו.

כלומר, בהעדפת פועל יהודי ישנן שתי מצוות: האחת - המצווה הכללית להעדיף את הקרובים ובני העם. והשנייה - צדקה, שהיא יותר מחייבת. והצדקה המעולה ביותר היא במתן עבודה, כמבואר ברמב"ם הלכות מתנות עניים פרק י' הלכה ז'. (שיש שמונה מעלות בצדקה, זו למעלה מזו, והמדרגה העליונה ביותר שאין למעלה ממנה, לתת לעני עבודה, הדיינו למצוא לו מקור פרנסה קבוע, כך שיוכל לעמוד על רגליו בכוחות עצמו.

ויש בה מצווה נוספת, ויקרא פרק כה': "וכי ימוך אחיך ומטה ידו עמך והחזקת בו גר ותושב חיי עמך". רבים נמנעים מלהעסיק את קרובם או בן עמם, מפני שלא נעים להם לצוות עליו את מה שמבקשים מאדם זר ורחוק. אולם חכמים רצו לעודד את האדם לשכור את העניים שבמכיבתו, כדי להעניק להם פרנסה, כמוכא במשנה אבות א' ה': יוסי בן יוחנן איש ירושלים אומר: יהי ביתך פתוח לרווחה, ויהיו עניים בני ביתך".

והכוונה להעדיף לשוכרם לעבודות הבית הפשוטות והכזויות. וכך כתב הרמב"ם מתנות עניים פרק י' יז': ציוו חכמים שיהיו בני ביתו של אדם עניים ויתומים במקום העבדים, מוטב לו להשתמש באלו ויהנו בני אברהם יצחק ויעקב מנכסיו...שכל המרבה עבדים, ככל יום יוסיף הוא ועוון בעולם. ואם יהיו עניים בני ביתו, ככל שעה ושעה מוסיף זכות ומצוות".

כמו לעניין מקח וממכר, גם מצווה זו קיימת כאשר הפועל היהודי יקר במעט, אבל אם הוא יקר באופן משמעותי, או שאפילו יקר במעט אבל תוספת עלות זו תפגע ביציבותו הכלכלית של העסק מול המתחרים, אין מצווה להקדים את הקרוב, השכן והיהודי. (מבוסס על פניני הלכה)

מפניני הפרשה - רעיון

נענועים לבניין ירושלים

הז"ל במסכת תענית דף ל': אומרים: כל העושה מלאכה בתשעה באב ואינו מתאבל על ירושלים - אינו רואה בשמחתה, שנאמר: "שמחו את ירושלים וגילו בה כל אהביה שישו אתה משוש כל המתאבלים עליה". מכאן אמרו: כל המתאבל על ירושלים זוכה ורואה בשמחתה, ושאינו מתאבל על ירושלים - אינו רואה בשמחתה.

הרב קוק זצ"ל ביאר את מאמר חז"ל: "כל המתאבל על ירושלים זוכה ורואה בשמחתה", וקשה הרי היה צריך להיות כתוב זוכה ורואה בבנינה שהעיקר זו הבניה והשמחה מפלה לה? ביאר הרב שהז"ל ידעו שכאשר תבנה ירושלים כולם יראו את הבניין גם אלה שלא התאבלו. אולם הרגשת השמחה זו תהיה נחלתם רק של אלה שתאבלו והצטערו על החורבן, אשר התגעגעו וציפו לבנינה אלה יזכו לשמחה. על דרך זו נראה להסביר בפרשתינו את המדרש של רבי שמלאי. מפני מה התאוה משה להיכנס לארץ וכי לאכול מפריה הוא צריך? משה רבינו שהצטער צער רב על ארץ ישראל ונתאוה להיכנס אליה הוא אמנם נענש ולא נכנס אבל זכה להגיע לבהינה גדולה של ראייה וכפי שבואר לעיל תא שמע הוא דרגה של חז"ל זהו התלמוד הבבלי תא חזי זהו התלמוד הירושלמי זוהי הדרגה של ארץ ישראל.

בפרק ג' פסוק כ"ז נאמר על משה רבינו "עלה ראש הפסגה וסע עיניך... וראה בעיניך", הדיינו, משה זוכה להגיע לדרגת ראייה בקשר לארץ ישראל בגלל שהצטער והתגעגע לארץ, זכה בסופו של דבר לדרגת ראייה בדיוק כמו אותה בחינה של כל המתאבל על ירושלים זוכה ורואה בשמחתה. הדיינו, מי שמגיע לדרגת ראייה ומתוך כך זוכה לשמחה.

נר ה' נשמת אדם, גיליון זה מוקדש לעילוי נשמת:

- חיה שרה דבורה בת אסתר לרר ז"ל
- אורנה בת מרים פריגל ע"ה
- לאה בת אסתר ז"ל סולמנה בת לאה כהן ע"ה אסתר בת מרים כהן ע"ה
- רינה בת פניר ניאזוב ז"ל מלכה בת יצחק צבי פרנקל (לקסמברג) ע"ה

נר ה' נשמת אדם, גיליון זה מוקדש לעילוי נשמת:

- אשר בן שמעון הופמן ז"ל אפרים בן אברהם עוויאל ולצמן ז"ל
- רחמים בן שוקרולה דרשן ע"ה
- דן שלמה בן שלום וקמיל אברהמי ע"ה
- ד"ר זאב בן צבי וסימה היה וילנר ע"ה
- עזרא בן תמר פרץ ע"ה יוסף אביש בן מיכל אסתר עמיחי ע"ה

שבת קודש פרשת ואתחנן שבת נחמו מפטירים

"נַחֲמוּ נַחֲמוּ עַמּוֹי"
(ישעיהו פרק מ' פסוק א')

פרסומים תורניים
בהלכה, הגות, אגדה ופרשת שבוע
ע"ש ששון בן שמחה לבית בוחניק ז"ל

בפ"ד טו' לחודש מנחם אב התשע"ט
שנה עשרים וחמש גליון מספר 49
יצא לאור על ידי שמעון בוחניק
רב קהילה בישוב חשמונאים

חשמונאים (שעון קיץ)

כניסת השבת: 19:04
יציאת השבת: 20:04
זמן רבנו תם: 20:41

מקצת הלכות הנוגעות לקשרים שבין אדם לזולתו - הידור זקן ותלמיד חכם

א. מי שיושב ואוחז ספר תורה בידו כגון לפי מנהג האשכנזים, שבשבת בזמן קריאת ההפטרה יושב המגביה של ספר התורה ואוחז את ספר התורה עד החזרתו להיכל, ובעודו יושב עם הספר תורה עובר לפניו אדם זקן מופלג או תלמיד חכם גדול - אם העובר הוא תלמיד חכם גדול ששמו הולך לפניו, יש לאדם המהזיק את הספר תורה לכבדו ולהדרו, אבל אם העובר אינו תלמיד חכם מובהק אלא רק ידוע כדרשן וכדומה, אף שברוך כלל מכבדים אותו בקימה, לא יקום עתה לפניו מפני שכבוד הספר תורה עדיף, ומכל מקום רצוי שיהדר בלי קימה.

א. החובה לעמוד בפני תלמידי חכמים, או זקנים מעל גיל שבעים שנה הוא משיגיג לארבע אמותיו. ואם רוצה אדם לקום לפניו, לפני שנכנס לארבע אמותיו, אינו רשאי, ולעניין זה אין אומרים שכל הבית נחשב כארבע אמות. מכל מקום נראה שכאשר נכנס תלמיד חכם לבית הכנסת וכדומה רשאים לקום כולם יחד לפניו.

ה. אין ראוי לחכם שיטריח על הצבור לכוון לעבור לפניו שיעמדם מפניו, אלא ילך בדרך קצרה כדי שלא ירבו לעמוד, ואם יוכל להקיף הדרך כדי שלא יעבור לפניו - זכות היא לו. טוב לנהוג כך אפילו אם על ידי זה ימנע החכם את עצמו ממצווה כגון מצות פתיחת ההיכל.

ט. יש אומרים שבזמן הזה לא חייבים לקום אלא רק בפני חכם ששהינו ראש ישיבה או אב בית דין, אבל להלכה אין להלק בין חכם לחכם ולכן צריך לקום בפני מי שהוא תלמיד חכם מורה הוראה ומלמד תורה, אף על פי שאינו ראש ישיבה ולא אב בית דין. ואין להקל במצווה זו של תורה, ובפרט שאין בה מורה ולא הפסד ממון.

י. אדם שהוא אבל תוך שבעה - אינו חייב מן הדין לקום בפני תלמיד חכם, ומכל מקום המחמיר לקום בפני תלמיד חכם או זקן - תבא עליו ברכה.

יא. המצווה לקום מפני החכם אינה בשביל החכם שיראה שמכבדים אותו, אלא היא לאדם עצמו, ולכן גם אם החכם או הזקן סני נהור (עיוור) שאינו רואה מי קם ומי לא קם לפניו - צריך לעמוד בפניהם. וכן הדין אם עברו חכם או זקן ליד אדם שהוא סני נהור (עיוור) - חייב הוא לעמוד בפניהם.

יב. עבירה המורה מאוד היא לבזות תלמידי חכמים וכל המבזה את החכמים אין לו חלק לעולם הבא, והוא בכלל "כי דבר ה' בזה". אם ביוו תלמיד חכם, רשאי הוא לנדודם על כך ואפילו בשבת, כיוון שאין העונש בידיים אלא בדיבור.

יג. על תלמיד חכם להיזהר שלא יגרום במעשיו או בדעותיו שיבזוהו, כי דרכו של המון העם לדקדק עם תלמיד חכם.

פינת העורך

על הפסוק "והיו הדברים האלה על לבבך... ושנתם לבניך" (פרק ו') כתב האלשיך הקדוש - אדם הרוצה ללמד תורה ומוסר לזולת, חייב להיות הדור בעצמו בדברים שהוא אומר ומלמד להם, והוא תנאי בסיסי לכך שדבריו יוכלו בפועל להשפיע, וכמאמר חז"ל: "דברים היוצאים מן הלב נכנסים אל הלב". אם "והיו הדברים האלה על לבבך" - שהם הדורים עמוק בלבך, אזי יתכן "ושנתם לבניך" - שישפיעו כהן שנון על בניך ותלמידך.

הידור אדם זקן ואדם שהגיע לשיבה - הקדמה

התורה מצווה בחומש ויקרא י"ט' לב' את הצצייוי "מפני שיבה תקום". בספר החינוך כתב: משורשי המצווה, לפי שעיקר היות האדם נברא בעולם הוא מפני החכמה, כדי שיכיר בוראו, על כן ראוי לבני אדם לכבד מי שהשיג אותה, ומתוך כך יתעוררו האחרים עליה.

ומזה השורש פירש איסי בן יהודה בקידושין שאפילו זקן אשמאי, כלומר שאינו חכם, הוא בכלל המצווה, שראוי לכבדו מפני שברוב שניו ראה והכיר קצת במעשי השם ונפלאותיו, ומתוך כך ראוי לכבדו... זה שאמרו, בתנאי שלא יהיה בעל עבירות, שאם כן מנע עצמו מכבוד.

מעלתם של תלמידי חכמים גדולה מאוד, ובזכותם יורד לעולם שפע קדושה וטהרה ומרכים שלום בעולם כפי שמוכח בתנא דבי אליהו: תלמידי חכמים מרכים שלום בעולם, שנאמר "ורב שלום בניך, אל תקרי בניך אלא בוניך יהי שלום בחילך שלווה בארמנותיך..."

נאמר בתורה (ויקרא י"ט' - לב') "מפני שיבה תקום והדרת פני זקן", את הכפילות בפסוק זה דרשו חז"ל שמצוות עשה לקום לפני כל אדם חכם אפילו אם אינו זקן (בגיל), ואפילו אינו רבו, וכן מצווה לקום מפני שיבה, כלומר אדם בן שבעים ומעלה, ואפילו אם הוא עם הארץ, ובלבד שאינו רשע מפני שאם כן כבד מנע עצמו מכבוד.

✿ מפני שיבה תקום - מבן שבעים שנה ומעלה.

✿ והדרת פני זקן - חכם שקנה חוכמה, אפילו צעיר לימים.

נציין שלדעת האר"י הקדוש הציווי לקום לפני אדם שהגיע לשיבה הוא לאדם מבן ששים שנה ומעלה, אולם העיקר להלכה כדעת הש"ס והפוסקים שמה שצריך לקום לפני אדם שהגיע לשיבה הכולנה לפני זקן בן שבעים שנה ומעלה, ומכל מקום רשאי אדם לקום לפני זקן בן ששים שנה ומעלה. ואם יש ספק לגבי גיל הזקן, אם ידוע שהוא מעל גיל ששים ראוי לקום לכבודו.

פרטי הלכות

א. חייב אדם לעמוד "מלא קומתו" לאדם שהגיע לגיל שיבה - שבעים שנה ולא מספיק רק להדר אותו, וכמו כן חייב לעמוד מלא קומתו לחכם.

ב. נכון לנהוג כדעת הסוברים שצריך לקום בפני אשת תלמיד חכם, כיון שאשתו כגופו ונחשב כאילו קמים בפני בעלה. ומצווה לקום מפני אשה חכמה בחכמת התורה, וכן מפני אשה זקנה בגיל משבעים שנה.

ג. תלמידה חייבת לקום ולכבד את מורתה שלמדה תורה מפיה, ואסור לה לקרוא נאת מורתה בשמה הפרטי, אלא בתוספת תואר "מורה".

ד. גם בבית הכנסת בשעת קריאת ספר תורה וקריאת שמע וכיוצא, חייב אדם לעמוד בפני זקן וחכם ואין כאן הלילה זולל בכבוד שמים, כיון שעמידה בפניהם היא קיום מצוותו יתברך והוא כבוד שמים - רמו לכך אפשר לומר מהפסוק "הוא אמר ויהי הוא ציוה ויעמוד".

ה. אסור לאדם לעצום עיניו מהזקן או החכם לפני שיגיע לתוך ארבע אמותיו, כדי שלא יצטרך לקום מפניו כשיגיע לתוך ארבע אמותיו, ואפילו אם החכם או הזקן יושבים בעגלה - חייב לקום בפניהם.

מרכות מכל האם

ברכות מעומק הלב וברכת מזל טוב לורדית בר הי"ו וליעקב שטרן הי"ו לרגל אירוסיהם להם ולכל בני משפחותיהם, משפחת בר ומשפחת שטרן. יהי רצון מלפני שוכן מרומים שתיוכו להופתכם בקרוב ותיוכו להקים בית נאמן וכשר בישראל המושגת על יסוד איתנים של אהבה ויראת שמים לתפארת עם ישראל.

מרכות מכל האם

מזל טוב וברכות מעומק הלב לרפאל ומעיין אורבך הי"ו לרגל נישואיהם. להם ולמשפחותיהם משפחת אורבך הי"ו משפחת מרא דאתרא בחשמונאים ומשפחת פריאנטה הי"ו. יהי רצון מלפני אבינו שבשמים, שתיוכו להקים בית לתפארת ישראל, מלא אהבה ושמחה, נאמן וכשר, המיוסד על יסודות איתנים של אהבת תורה ויראת שמים לתפארת עם ישראל.

אסוקי שמעתתא אליבא דהלכתא

"שונה הלכות" – הלכה ומקורה

מעלין בקודש ואין מורידין

הקדמה

כלל גדול ויסודי בענייני קדושה והוא: "מעלים בקודש ואין מורידים". עפ"י כלל זה שנינו במשנה במסכת מגילה כה:

"בני העיר שמכרו רחובה של עיר, לוקחים בדמיו בית כנסת. בית כנסת לוקחים בדמיו תיבה וכו'. פירש רש"י – "שמעלים בקודש... ואין מורידים..."

המקור ליסוד זה הוא בגמרא במסכת מנחות צט. תחילה מביאה הגמרא מקור לכך ש"אין מורידים" מהקמת המשכן על ידי משה רבנו: **"...ומנא לן דאין מורידין? אמר רבי, דאמר קרא: ויקם משה את המשכן ויתן את אדניו וישם את קרשיו ויתן את בריחיו ויקם את עמודיו..."**

מפרש רש"י

ויקם משה את המשכן וגו' – מדרישה וסיפיה דקרא בלשון הקמה דאפילו בצחות הלשון לא הורד שמע מיניה אין מורידין ואי נמי דלא סייעוהו אחיו הכהנים בהקמת העמודים והאדנים שמע מינה אין מורידין לפיכך לא נתעסקו בו אחרים. לשון אחר מעיקרא ויקם משה את המשכן (שמות מ') דהיינו יריעות שבתחילה פורס היריעות ולא הורידן בהקמת העמודים והאדנים אלא אחז היריעות בידו עד שהקים כולן.

ממשיכה הגמרא שם ומביאה מקור לכך ש"מעלים בקודש" מכך שהמתנות בהם הקמירו קמורת מאתים וחמישים האנשים שיצאו נגד משה רבנו ואהרון הכהן בעדת קורה, שימשו אחרי מות האנשים החטאים כציפוי למזבח.

"ומנלן דמעלין? אמר רבי אחא בר יעקב, דאמר קרא: את מחתות החטאים האלה בנפשותם ועשו אותם רקועי פחים ציפוי למזבח כי הקריבום לפני ה' ויקדשו ויהיו לאות לבני ישראל, בתחילה תשמישי מזבח ועכשיו גופו של מזבח. מהא דכתיב (במדבר י"ז ג) את מחתות החטאים האלה בנפשותם ועשו אותם ריקועי פחים ציפוי למזבח כי הקריבום לפני ה' ויתקדשו, דתחילה תשמישי קדושה ועכשיו גופו של מזבח..."

נחלקו הפוסקים האם הכלל הזה ש"מעלים בקודש ואין מורידים" מקורו מהתורה ודרשת הפוסקים היא לימוד מהתורה, או מקורו מדרבנן וכל הפוסקים שהובאו במסכת מנחות הם בגדר אסמכתא בלבד.

נפקא מינא למהלוקת זו היא לגבי ספק, שבספק מהתורה יש להחמיר ובספק מדרבנן יש להקל.

בשו"ע הרב בסימן לד' סעי' ט' (עוסק בתפילין דרש"י ותפילין דרבנו תם) כתב כעין הכרעה בעניין שלא אסרה תורה הורדה מקדושה המורה לקדושה קלה אלא בקדשי מזבח ובדק הבית שמועלים בהם, אבל בשאר הקדשות שאין בהם משום מעילה אין איסור הורדה אלא מדרבנן.

"והצורך לעניין איסור זה שגם כן אינו אלא מדברי סופרים שלא אסרה תורה אלא להשתמש בקדשי גבוה של מזבח ושל בדק הבית שמועלין בהן וכל מקום שאין מעילה אין איסורו אלא מדברי סופרים אפילו בקדשי גבוה ולפיכך יכול ליטול רצועה משל רבנו תם לשל רש"י כשאין לו אחרת אבל משל רש"י לשל רבנו תם אין ליטול בכל עניין..."

כלל זה ש"מעלים בקודש ואין מורידים". מתייחס גם לגבי בני אדם, כלומר שאין להוריד אדם מגדולתו, אלא אם כן עבר עבירה המורה, או עשה מעשה שיש בו קלון, כמו שמצאנו במסכת ברכות כה. במעשה הרבן גמליאל ורבי יהושע, שבעקבותיו מינו את רבי אלעזר בן עזריה במקום רבן גמליאל, וכאשר התרצה רבי יהושע, לא יכלו לוריד את רבי אלעזר מגדולתו ולהחזיר את רבן גמליאל לתפקידו, מפני הכלל – "גמירי מעלין בקודש ואין מורידין"

הש"ך

כתב הש"ך ביורה דעה סימן רנ"ט ס"ק י"א שאין איסור הורדה מקדושה המורה לקלה, אלא לגבי תשמישי קדושה, אבל לא בתשמישי מצוה.

"...ומדברי הב"ח נראה דמחלק דהך דהרא"ש תשמישי קדושה הוא, שכתב אדברי הרא"ש ז"ל: ומיהו גבי נר ומנורה שהתנדבו לבית הכנסת, אפילו נשתמשו בה מותר לשנותה לדבר מצוה אפילו למצוה דפחותה מינה, דדוקא גבי תשמישי קדושה אמרינן מעלין בקודש ואין מורידין, אבל לא גבי תשמישי מצוה. כך כתב המרדכי פרק קמא דבתרא בשם מהר"מ וקרי לנר ומנורה תשמישי מצוה משום דלא נתנו בבית הכנסת אלא כדי להאיר למתפללים בתוך הסידור התפלות והמחזורים ואין זה אלא תשמיש מצוה לאדם עצמו..."

פסיקת מרן בשו"ע

מרן בשו"ע פסק להלכה בסימן קנ"ג סעיף ב' שאם מכרו בית כנסת, מותר לקנות בכסף שקיבלו דבר שקדושתו גבוהה יותר, אך מהלשון שנקט: **"בני העיר שמכרו"** נראה לכאורה שמדובר בהיתר כדיעבד.

"בני העיר שמכרו בית ה' כנסת, יכולים ליקח בדמיו תיבה, דהיינו היכל שמגיחין בו ספר תורה. או לוח שמעמידין עליו ספר תורה..."

משנה ברורה

אולם במשנה ברורה סימן קנ"ג ס"ק ג' כתב שמכירה זו מותרת לכתחילה.

"שמכרו בית הכנסת - ואפילו לכתחילה נמי מותר למכור כדי לקנות עליו קדושה והא דנקט שמכרו היינו משום סיפא דלהוריד מקדושה אפילו כבר מכרו אסור (א"ר) ועיין לקמן בסעיף יג' בביאור הלכה מה שכתבנו שם, אם לעילוי קדושה מותר למכור בית כנסת כשאין לו בית כנסת אחרת..."

עוד פסק מרן בסעיף ה': **"אם גבו מעות לבנות בית הכנסת או בית המדרש, או לקנות תיבה או מטפחת או ספר תורה, ורצו לשנותו מלצורך מה שגבו אותם, אין משנין אלא מקדושה קלה לחמורה..."**

על כך כתב במשנה ברורה בס"ק יג', שאפילו כבר מכרו את החפץ של הקדושה, קדושתו נתפסת בכסף, ואסור לקנות בכסף זה אלא דבר קדושה גדולה יותר, ואסור להשתמש עם הכסף בינתיים לדברים אחרים, אפילו לא להלוואות לנזקקים וכדומה.

כמו כן, אם עברו וקנו בכסף דבר שקדושתו פחותה, יש אומרים שאפשר שכסף זה לא יצא לחולין ועדיין קדושתו קיימת אצל המוכר והוא הייב לקנות בהם קדושה המורה.

"אין משנין וכו' - ואם רוצים הגבאים ללותן וליתן אח"כ אחרים תחתם, להמגן אברהם אסור, דהבעלים ניחא להו למעבד המצוה בממון זה דוקא ולט"ז שרי, אך ע"י שבעה טובי העיר במעמד אנשי העיר לכולי עלמא שרו לשנות המעות כמו שכתב בסעיף ז'..."

יש לציין שכל האמור בזה היינו בקדושה הנמצאת ברשות אדם פרטי, אבל קדושה הנמצאת ברשות ציבור, יכולים למכור ע"י ראשי הציבור (שבעת טובי העיר) במעמד אנשי העיר, ואז עושים בכסף כל מה שירצו, כפי שציין בביאור הלכה בד"ה "אבל", וכפי כל פרטי הדינים והסייגים שיתבאר בהמשך סימן זה וסימן קנ"ד.

וכן נבאר בהמשך לגבי קדושה ותשמישי קדושה שאינן ראויים לשימושם אם מותר להורידן מקדושתן, ועוד דרכים שהתירו להשתמש בתשמישי קדושה לצורך חולין משום ש'לב בית דין מתנה עליהם' להתיר זאת.

ועוד יש לציין כי אין איסור מכירת תשמישי קדושה אלא אם כן מורידים אותם מקדושתן, וכגון בית הכנסת שמכרוהו ושוב לא ישמש המקום לבית הכנסת, או ספר תורה שקראו בו ברבים, שמכרוהו ושוב לא יקראו בה ברבים, אבל אין כל איסור למוכרם אם גם אחרי המכירה תישאר בעילוי הקדושה כפי שהיא עכשיו.

קול ששון

המסכה

כרסת ואתחנן

ה' שומע לתפילת משה ומראה לו את הארץ

כשראה שמושה שה' לא מקבל את בקשתו להיכנס לארץ, אפילו כאדם פשוט, ביקש שיכניסו את עצמותיו לארץ אחרי מותו ושיזכה יקברו בארץ ישראל. "אולם הקב"ה שמדקדק עם צדיקים כחוט השערה, אפילו אם הם עושים הטא קטן ביותר, לא קיבל את בקשתו, זאת כדי שיהרו ישראל מלחמוא כשיראו שה' אינו מוותר אפילו למשה רבינו, על אחת כמה וכמה, שלהם לא יותר אם ימטאו.

מכיוון שהתפלל משה רבינו חוזר והתפלל שלפחות יזכה לראות את ארץ ישראל, קיבל ה' תפילה זו ואמר לו: "עלה ראש הפיסגה ושא עיניך ימה וצפונה ותימנה ומזרחה וראה בעיניך כי לא תעבור את הירדן...". עלה לראש ההר והסתכל לכל הכיוונים: מערב, צפון, דרום ומזרח, וראה את ארץ ישראל. ה' הראה לו את המקומות הרחוקים ונתן לו כוח לראותם כאילו היו קרובים אליו וראה משה כמה ערים יש בארץ ישראל וכמה בתים יש בכל עיר. ה' הראה לו מה יהיה עם בני ישראל בארץ ישראל עד ביאת המשיח, כיצד יבנה שלמה המלך את בית המקדש, וכיצד יחרבו שני בתי המקדש ובני ישראל ילכו לגלות ויגאלו בגאולה שלימה.

לעולם אין להתייאש מהרחמים

ה' גזר על משה רבנו שלא יכנס לארץ ישראל, אולם כדי ללמדנו שלא להתייאש מרחמי שמים, ואפילו כשיש לנו צרה גדולה ואיננו רואים כל תקוה, אל לנו להתייאש, אלא נתפלל לה' ונאמין שהוא יכול להצילנו גם מהצרה הקשה ביותר. הרבה משה רבינו להתחנן לה', עד שהתחילו השמים והארץ לרעוד ולהזדעזע. והם שאלו בפחד: "האם רוצה ה' להחריב את העולם ולברוא עולם חדש?" יצאה בת קול משמים ואמרה: "ה' לא רוצה לבנות עולם חדש אלא הכל מודעזע ורועד משום שמושה רבינו מתפלל ומתחנן שיתן לו ה' רשות להיכנס לארץ ישראל."

אמר משה לפני הקב"ה: "ריבוננו של עולם, יודע אתה כמה מרחתי וכמה הצמערתי עבור בני ישראל, עד שלמדתי להאמין בך ולקיים תורה ומצוות שנתת להם. חשבתי שכשם שהייתי עמם בצער ובצרות, כך אהיה עמם גם בטובות ועכשיו, כשהגיעה השעה לראות בטובתם, שהם עומדים להיכנס לארץ ישראל, אינך נותן לי רשות לעבור את הירדן הזה. "אעברה נא ואראה את הארץ הטובה אשר בעבר הירדן..." ביקש משה: "אם נגזר עלי לא להיכנס לארץ כמנהיג, הכניסני כאדם פשוט.

שאלות והפרשה

שאלות עפ"י רש"י כיתות ד' עד ח' (המשך)

- האם מותר לבני ישראל לתת לגוים להיאחו בארץ ישראל? (פרק ז')
 - לא כי הם יכולים להשפיע עליהם לרעה.
 - לא כי רמאים וגנבים.
 - כן כי אפשר להרוויח מהם כסף.
 - כן כי גם הם בני אדם.

7. וְשִׁנְנַתָּם לְבָנֶיךָ וְדִבַּרְתָּ בָּם (פרק ו') מה פירוש "ודברת בם"?

- לא לדבר דיבור חול בבית המדרש.
- לעשות את דברי התורה עיקר.
- עיקר לימוד התורה בלשון הקודש.
- כל התשובות נכונות.

8. למה הכוונה "וּמְשַׁלֵּם לְשִׁנְאָיו אֵל פְּנֵיו לְהַאֲבִידוֹ..." (פרק ז')?

- מכה את הרשעים על פניהם.
- אינו מתעכב להיפרע מהרשעים.
- נותן לרשע גמולו הטוב בחייו, להאבידו לעולם הבא.
- א' וב' נכונות.

שאלה עפ"י פירוש הרשב"ם - כיתות ד' עד ח'

- "בְּאֶשֶׁר צִוָּה ה' אֱלֹהֶיךָ" (ח') כתוב רק לגבי שבת וכיבוד הורים מדוע?
 - ללמד על חשיבותן בעיני ה'.
 - במצוות אלו יש פרטים רבים.
 - אלו מצוות עשה היחידות בעשרת הדיברות.
 - תשובות א' וג' נכונות.

שאלה עפ"י פירוש הספורנו - כיתות ד' עד ח'

10. "וּמְשַׁלֵּם לְשִׁנְאָיו אֵל פְּנֵיו..." (ז) מדוע יש במציאות רשע וטוב לז?

- הוא מקבל את זכות אבותיו.
- מה שנראה כטובתו הוא באמת לרעתו.
- ה' פורע לו את מעט זכויותיו בעולם הזה.
- תשובות א' וג' נכונות.

לימוד פורה ומהנה

שאלות לכיתות א' עד ג' (חלקן מאוצרות התורה)

- מה מבקש משה מה' בתחילת הפרשה?
 - שיתן לו להיכנס לארץ ישראל.
 - שבניו ימשיכו את תפקידו.
 - שיקברו אותו בארץ ישראל.
 - לזכות לבנות את בית המקדש.
- על מה היו כתובים שני לוחות הברית השניים?
 - לוחות עין.
 - זכוכית משורינית.
 - לוחות אבנים.
 - לוחות ברזל.
- מה הראה הקב"ה למשה מראש פיסגת ההר?
 - כל ארץ ישראל מכל הכיוונים.
 - כל הידושי התורה שיהודשו.
 - מה יקרה בכל הדורות עד ביאת המשיח.
 - תשובות א' וג' נכונות.
- "כִּי יִשְׁאַלְךָ בְּנֶךָ מָחָר לֵאמֹר..." (פרק ו') שאלתו של איזה בן זוג?
 - של הבן החכם.
 - של הבן שאינו יודע לשאול.
 - של הבן התם.
 - של הבן הרשע.

שאלות עפ"י רש"י כיתות ד' עד ח'

- "רצו את יהושע וחזקתו" (פרק ג') מה צריך משה לצוות את יהושע?
 - להתמיד בקיום מצוות ה'.
 - על הטורה וכובד המשא שבתפקיד.
 - כיצד לטפל נכון בסדרי ההנהגה.
 - תשובות א' וג' נכונות.

התשובות הנכונות פרשת מסעי הם:

1-ג' 2-ב' 3-ב' 4-ד' 5-ג' 6-א' 7-א' 8-ג' 9-א' 10-א'

ברכות מעומק הלב לנבדנתנו היקרה הילה זהבה בן שלוש הי"ו ולמשפחתה לרגל הגיעו למצוות. יהי רצון שיוצר המאורות יאיר דרכך, וישלח ברכה בכל מעשי ידך לטובה ותעבדי את ה' בשמחה, אהבת תורה ויראת שמים ותמצאי חן ושכל טוב בעיני אלוקים ואדם.